

комплементарного добору штаму бульбочкових бактерій та сорту нуту забезпечується збільшення урожаю насіння на 3,0–3,2 т/га.

УДК 633.854.78:631.543

**ВПЛИВ СТРОКІВ СІВБИ ТА ШИРИНИ МІЖРЯДЬ НА
ФОРМУВАННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ СОНЯШНИКА**

Горбатюк Е. М., Гарбар Л. А.

Національний університет біоресурсів і природокористування України

З появою у виробництві нових гібридів соняшнику особливого практичного значення набуває встановлення для них оптимальних параметрів основних агротехнічних прийомів вирощування, зокрема строків та способів сівби, що дозволить більш повно реалізувати їх біологічний потенціал. Літературні дані засвідчують, що найбільш ефективно використовують родючість ґрунту і саме тому дають найбільший урожай насіння і вихід олії посіви соняшника з густотою, яка забезпечує завчасно початок конкуренції, в результаті чого до цвітіння рослини встигають поглинути запаси поживних речовин із ґрунту і, в деякій мірі, пригнічують ріст вегетативних органів до початку росту насіння. Строки сівби та ширина міжрядь за вирощування соняшника не є чітко визначеним показником, а потребує уточнення залежно від гібриду, ґрунтово-кліматичних особливостей зони вирощування, добрив, способу сівби та інших елементів технології.

Надмірне загушення посівів призводить до зниження врожайності соняшника у зв'язку з посиленням конкуренції між рослинами. У посівах з високою густотою стояння рослин спостерігається більша витрата запасів вологи до настання генеративного періоду. За рівномірного розміщення рослин на площі їх взаємне пригнічення починається пізніше. Встановлено також, що в густіших посівах взаємне пригнічення рослин починає негативно впливати на формування вегетативної маси агроценозу починаючи з фази бутонізації.

Метою наших досліджень було вивчення впливу строків сівби та ширини міжрядь нових гібридів соняшнику на формування продуктивності культури в умовах Степу на чорноземах типових малогумусних.

Предметом дослідження були посіви соняшнику гібридів Форвард, Ясон, PR64F50, PR64A15, PR64A89.

Дослідження проводили відповідно до загальноприйнятих методик. Польові досліді закладали за методом розщеплених ділянок. Дослід трифакторний. *Фактор А* – гібриди: Форвард, Ясон, PR64F50, PR64A15, PR64A89. *Фактор В* – ширина міжрядь: 35, 45, 70 см. *Фактор С* – строки сівби: 1) ранній – за досягнення температури ґрунту на глибині 6-8 см 6-8 °С; 2) рекомендований – за 10-12 °С; 3) пізній – за 14-16 °С.

Дослідження, проведені в умовах зони Степу України на чорноземах типових малогумусних показали, що формування високих урожаїв соняшника на рівні 2,7 т/га забезпечуються за вирощування гібридів PR64F50, PR64A15 за рекомендованого строку сівби (за прогрівання ґрунту на глибині 6-8 см на 10-12 °С) та ширини міжрядь 35 см.

УДК: 631.527.8:633.11 «321»

**СТВОРЕННЯ СКОРОСТИГЛИХ, ПОСУХОСТІЙКИХ ТА
ВИСОКОПРОДУКТИВНИХ СОРТІВ ПШЕНИЦІ ТА
ТРИТИКАЛЕ ЯРИХ**

Горган М.Д.

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Серед генетичних факторів стабілізації виробництва зерна велике значення має наявність сортів з різним вегетаційним періодом. Тому останнім часом постало питання щодо створення скоростиглих конкурентоспроможних сортів.

Експериментальні дослідження та селекційна робота виконані у ВП НУБіП України «Агрономічна дослідна станція» і Носівській СДС МП ім. В.М. Ремесла з 2010 по 2016 рр. Вихідним матеріалом були власні гібридні популяції. Велику увагу ми приділяли вивченню генетичного контролю періоду «сходи – колосіння» у гібридів, отриманих від схрещування чутливих і не чутливих до фотоперіоду сортів за сівби їх у полі як у самі ранні (дослід 1), оптимальні (дослід 2) і пізні строки (дослід 3).

Встановлено, що на тривалість періоду вегетації у пшениці та тритикале ярих, крім генів яровизаційної потреби Vrn і фотоперіодичної чутливості Prd, впливають маловивчені серії локусів даних генів, алелі яких визначають різні типи розвитку – від надраннього до озимого.

Деякими науковцями доведено, що пшеничні рослини реагують на довжину дня через два-три тижні. Інші вчені стверджують, що чутливість починає проявлятися відразу після появи сходів і зберігається до виколошування.

За весь період наших досліджень різниця в строках сівби пшениці та тритикале ярих знаходилася в межах 40 діб і більше. В одні роки рослини ростуть в умовах довгого дня, а в інші – 1-2 і більше тижні при скороченому, так як 16-ти годинний день настає в середині травня.

Аналіз результатів досліджень показав, що за різних строків сівби тривалість періоду вегетації проявлялася по-різному – від ультра скоростиглих до пізньостиглих. Крім того, період колосіння у гібридних рослин повністю залежав від генетичної системи батьківських форм, а також яровизаційної потреби та фотоперіодичної чутливості самих гібридів. Інтервал варіювання між стандартами складав в середньому 2,7 – 9,4 діб. На фоні довгого дня (пізні